

ISSN 2411-4758 (Print) 2518-1602 (Online)

Native word in ethnocultural dimension, Drohobych, Posvit, 2022, pp. 302-313.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2411-4758.2022.243614>

УДК 378.011.3-051:[373.3:001.895]

РОЗВИТОК МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПРЕДМЕТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ

Марія ФЕДУРКО,

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна, Дрогобич)
mfedurko@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1148-3867>

Research ID: T-2629-2018 (<http://www.researcherid.com/rid/T-2629-2018>)

Анна ГУДИМА,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна, Дрогобич)
fedurko19@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2081-0791>

Статтю подано до редакції / The article is submitted to the editorial board:
5.09.2021.

Статтю опубліковано / The article is published:

У статті наголошено, що медіаосвіта в сучасному світі набуває першорядного значення. Це зумовлене інформаційною революцією та зростанням ролі новітніх медіа в житті держав і окремих індивідів. Автори розкривають сутність актуальних для цього дослідження понять (медіа, медіаосвіта, медіакомпетентність); встановлюють характер зв'язків між ними, а також між професійною компетентністю майбутнього вчителя початкової школи та медіакомпетентністю; визначають шляхи розвитку останньої в умовах закладу вищої освіти (спеціальна навчальна дисципліна / інтеграція медіаосвітніх завдань у зміст інших навчальних предметів); окреслюють принципи, на яких має ґрунтуватися робота з розвитку медіакомпетентності та педагогічні умови, які мають забезпечувати її ефективність; демонструють можливості предметів філологічного циклу в розв'язанні завдань із розвитку медіакомпетентності.

Ключові слова: медіа, медіаосвіта, медіакомпетентність, принципи розвитку медіакомпетентності, педагогічні умови розвитку медіакомпетентності.

DEVELOPMENT OF MEDIA COMPETENCE OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER BY MEANS OF PHILOLOGICAL CYCLE SUBJECTS

Mariia FEDURKO,

Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Philological Sciens and teaching methods in elementary school Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Drohobych, Ukraine) mfedurko@ukr.net

Anna HUDYMA,

applicant for the second (master's) level of higher education Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Drohobych, Ukraine) annahudyma19@ukr.net

The article emphasizes that media education is of paramount importance in the modern world. It is due to the information and communication revolution, the formation of a new type of era – information, the growing role of traditional and new media in the lives of states and individuals. Accordingly, there is a growing need for teachers who are able to develop in students of all levels of the modern school the ability and skills to work with information and with various media sources. It is, therefore, about the formation of media competence, that is such an integral quality of personality, which certifies its readiness to choose, evaluate, use, create and transmit media texts of various types, forms, genres with a projection on their own professional activities; to the analysis of complex processes of media functioning in society and to interaction with technical devices – carriers or generators of information by means of subjects of the philological cycle.

The authors revealed the essence of relevant concepts for research (media, media education, media competence); established the nature of the links between them, as well as between the professional competence of the future primary school teacher and his media competence; outlined its component composition and ways of development in the conditions of higher education institution (special academic discipline / integration of media educational tasks into the content of other subjects); outlined the principles on which the work on the development of media competence should be based, and pedagogical conditions that should ensure its effectiveness, namely: contextual learning, pedagogical support, personality-oriented approach, activation of students' subjectivity, their creative media activity; demonstrated the capabilities of the subjects of the philological cycle in solving problems of media competence development.

Key words: *media, media education, media competence, principles of media competence development, pedagogical conditions of media competence development.*

Постановка проблеми. Становлення сучасного інформаційного суспільства, а поряд із ним – зародження нового типу людини, званого homo interneticus, детермінувало суттєві зміни в різних сферах його життєдіяльності. В освітній вони виявляють себе насамперед у трансформації функцій учителя. Він із транслятора знань поступово пере-

творюється на педагога-технолога, що організовує успішну навчальну взаємодію з учнями на підставі їхньої суб'єктності, зокрема, і за допомогою різноманітних медіа. У контексті зазначеного розвиток медіакомпетентності педагога має стати одним із чільних завдань його професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічному дискурсі поняття й терміни «медіаосвіта», медіаграмотність, «медіакомпетентність» набули активності в 90-их рр. минулого століття. Спершу в дослідженнях західних учених: D. Buckingham, A. Hart, R. Kubey, R. Lie, L. Masterman, B. McMahon, Q. Tulodziecki, W. J. Potter, C. Worsnop та ін., а згодом – і українських: О. Волошенюк, Ю. Горун, І. Гуріненко, Г. Онкович, А. Онкович, Б. Потятиник, І. Сахневич, І. Судакова, І. Шевирьова, О. Янкович та ін. У них не тільки окреслено сутність медіаосвіти (охоплює практики, які навчають молодь взаємодіяти з медіаджерелами, критично оцінювати їх та створювати власні медіапродукти) і стверджено вагому роль у розвитку економіки знань і громадянського суспільства, але й наголошено на її потужних безпекових можливостях. Зокрема, Б. Мак-Махон, австралійський медіапедагог і співавтор моделі медіаосвіти молоді, переконаний, що в нинішню епоху тероризму й війни вона має бути не просто ключовою проблемою демократії, а запорукою її збереження (McMahon, 2003, р. 3).

Д. Букінгем (Buckingham, 1990), дошукуючись ефективних шляхів і способів реалізації завдань медіаосвіти (*media literacy education* 'освіта з медіаграмотності'), дійшов висновку, що їх коло не варто обмежувати ні теоретичними вправами, ні завданнями зі створення медіапродуктів. Важливо, переконаний він, надавати учням / студентам можливість систематично роздумувати над процесами «читання» й «письма», розуміти й аналізувати власну діяльність як із позицій читача, так і автора (Buckingham, 1990, р. 219). На думку канадського педагога К. Ворснопа, брак технічних засобів не може слугувати підставою для відмови від медіаосвіти, ідею впровадження якої Канада реалізувала однією з перших. Медіа, каже він, можна вивчати на матеріалі фотографій, газет, ілюстрованих журналів тощо. На підтвердження слушності зазначеного він уклав 186 видів творчих завдань, виконання яких не пов'язане з використанням складної апаратури (Worsnop, 2004).

Учені звертаються й до поняття медіакомпетентності, не виявляючи принципових розходжень у підходах до його потрактування. Вони визнають медіакомпетентність однією з найважливіших якостей особистості, а питання її становлення й розвитку відносять до кола найактуальніших (Іванова, 2011). Сформована медіакомпетентність, за Дж. Потте-

ром (Potter, 2001), автором книги про медіаграмотність, що витримала вже 9 видань, – це органічне поєднання у структурі особистості таких складників, як досвід, уміння використовувати медіа, а також готовність до самовдосконалення цих умінь. У працях Л. Іванової (2011), І. Шевирьової (2018) наголошено на актуальності дослідження медіакомпетентності вчителя загалом, і початкової школи зокрема. Проте питання теорії та практики розвитку медіакомпетентності майбутнього вчителя початкової школи сьогодні перебувають лиш на етапі розроблення.

Мета статті – узагальнити наявні в сучасній науці думки про медіаосвіту й медіакомпетентність загалом та майбутнього вчителя початкової школи зокрема й окреслити засади її розвитку в межах закладу вищої освіти засобами предметів філологічного циклу.

Вклад матеріалу. Проблема медіаосвіти (*media education*) та, як мета й наслідок, медіаграмотності, медіакомпетентності, зрештою, медіакультури всього суспільства й кожного окремого індивіда постала як актуальна в II половині XX ст. Сьогодні вона переросла в злободенну, адже сучасна людина – доросла й дитячого віку – не мислить свого життя без медіа, пор., для прикладу, результати досліджень шведських учених: неповнолітня аудиторія щорічно проводить в середньому 154 год якісного часу з батьками, 850 год – з учителями, тоді як на контакти з різними екранними медіа вона затрачає аж 1400 год щорічно (цит. за Федоров, 2015, с. 5). Без медіа (*media*, від лат. *medium* ‘посередник’) практично став неможливим у XXI ст. успішний соціокультурний розвиток країн і народів. Тож зрозуміло, чому вже в 60-их роках минулого століття західні педагоги заговорили про необхідність впровадження в систему шкільної освіти медіаосвіти як обов’язкового її компонента.

Термін «медіа» в сучасному його розумінні увів у науковий обіг канадський філософ, філолог, літературний критик, один із перших дослідників впливу ЗМІ на розвиток людини й суспільства, автор концепції *global village* ‘глобальне село’ (метафорична назва нинішньої цифрової цивілізації; пор. з назвою вступного розділу до книги про медіаосвіту «Introduction: Media Education in the Global Village» (Hart, 1998)) М. Маклуен – праця «Розуміння медіа: Зовнішні розширення людини», опублікована ще 1964 р. Ним він позначив поліфункційне середовище, яке творить і транслює культуру. При цьому трактував його (середовище) доволі широко, перелічуючи серед його репрезентантів феномени різного порядку (електричне світло, листи, гроші, годинник, реклама, автоматичне устаткування, фотографії, ігри, преса, радіо, телебачення й багато ін.) тільки на тій підставі, що вони є посередниками в комунікації людини з довкіллям і модифікаторами способу її життя й світосприйняття.

Сучасний словник іншомовних слів подає таке трактування цього поняття: «МЕДІА-... Перша частина складних слів, що відповідає слову мас-медіа» (Бибик, Сюта, 2006, с. 361). Своєю чергою номен *мас-медіа* в цьому джерелі визначено так: «МАС-МЕДІА, М&ДІА, *невідм., мн.* Засоби масової інформації (комунікації) – газети, радіо, телебачення, кіно, аудіо- та відеозаписи тощо (Бибик, Сюта, 2006, с. 358). Огляд літератури з проблеми засвідчує, що більшість дослідників схиляється саме до такого окреслення змісту цього поняття, включаючи в його обсяг і засоби комунікації (традиційні й новітні), і технічні засоби створення, тиражування й поширення інформації. Медіа можна, услід за М. Маклуеном, кваліфікувати і як середовище, до того ж таке, що пронизує усі сфери буття людини, створюючи для неї зручний інформаційний простір, тобто медіасередовище – інтерактивне, фіксоване, швидкозмінне, всепроникне й усеохопне, зі швидким і вільним доступом до нього. Щоб забезпечити його вільне функціонування й розбудову, потрібна людина грамотна, готова до взаємодії з ним. Завдання з її формування й має реалізувати медіаосвіта.

Одне з перших визначень цього терміна представлено в Грюнвальдській декларації ЮНЕСКО від 1984 р. Медіаосвіту тут визнано автономною діяльністю в педагогічній теорії і практиці, предметом розгляду якої мають стати проблеми опанування знань про сучасні засоби масової комунікації та формування умінь практичної взаємодії з ними задля підвищення ефективності освіти. У рекомендаціях цієї організації (вона, треба сказати, активно переймається питаннями взаємодії сучасних ЗМІ й освіти) від 2002 р. медіаосвіті надано ще вищого статусу – це частина «основного права кожного громадянина кожної країни на свободу самовираження й отримання інформації», забезпечення якого слугує водночас однією з умов збереження й розбудови демократичних суспільств (UNESCO, 2002).

Керівники від освіти, представники української педагогічної думки й учителі-практики поділяють думку про значущість медіаосвіти для успішної розбудови нашої держави (Мокрогуз, 2016, с. 103). Це підтверджує, зокрема, оновлена редакція прийнятої 2010 р. «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», яку схвалено у квітні 2016 р. У ній наголошено на такому: медіаосвіта – це не лише один із чинників «забезпечення відкритості освіти щодо сучасних швидко змінюваних знань і наближення змісту освіти до потреб повсякденного життя людини»; це також вагомий складник інформаційної безпеки країни, якому належить провідна роль у вихованні молоді та «формуванні української ідентичності» (Концепція, 2016).

В умовах компетентнісної парадигми сучасної освіти вповні законотвірним результатом медіаосвіти належить визнати формування меді-

акомпетентності. У визначенні цього поняття слушно, на нашу думку, виходити з поняття компетентності як такої та з наявних у педагогічній літературі його трактувань. Їх, як відомо, не бракує. Та об'єднує їх розуміння компетентності як якісного утворення, до того ж складноструктурованого, бо включає в себе досвід, знання, вміння, ставлення, набір поведінкових реакцій, які особистість набуває в процесі навчання та які уможливають успішне розв'язання нею проблем повсякденного буття й професійної діяльності (Професійна, 2011, с. 9).

Отже, медіакомпетентність, як і низка інших компетентностей, – це теж інтегральна якість особистості, але така, що засвідчує її готовність до вибору, оцінювання, використання, створення й передачі медіатекстів різних видів, форм, жанрів із проєкцією на власну професійну діяльність, до аналізу складних процесів функціонування медіа в соціумі та до взаємодії з технічними пристроями – носіями чи генераторами інформації. У такій інтерпретації вона – невід'ємний складник медіакультури особистості, найтісніше пов'язаний як із інформаційною, так і комунікативною компетентністю, а також із креативністю та критичним аналізом медіатекстів. У сьогоденні, отже, медіакомпетентність постає як одна з найважливіших якостей індивіда, а її формування – однією з найактуальніших проблем загальної педагогіки (Іванова, 2011).

Реалізувати цілі й завдання медіаосвіти, забезпечувати формування медіакомпетентності учнів кожної з ланок школи, зокрема й початкової, здатний лише медіаграмотний учитель. Таким має бути не лише фахівець із цієї галузі, тобто медіапедагог, а кожний учитель, який працює в початковій (та й не тільки) школі. Адже сучасний учитель не може обійтися без уміння користуватися інформаційно-комунікаційними засобами задля розв'язання педагогічних завдань; він має вміти виражати себе за їх допомогою, також віднаходити в різних медіаджерелах необхідну інформацію, критично оцінювати її і навчати цьому своїх учнів. Йому, окрім цього, мають бути притаманні пізнавальна активність, критичне й творче мислення, комунікативність, рефлексія, позитивна мотивація й ціннісно-сміслові уявлення про діяльність з використання медіа в освітньому просторі Нової української школи. З переліченого випливає, що професійна компетентність майбутніх учителів початкових класів без сформованої медіакомпетентності, під якою треба розуміти ті мотиви, знання, вміння, здібності, які допомагають йому компетентно й продуктивно здійснювати педагогічну діяльність, спрямовану на активне використання засобів медіатехнологій, є ущербною, неповною. Очевидна також доцільність виокремлення в структурі медіакомпетентності педагога щонайменше **трьох компонентів**:

– **мотиваційно-ціннісного** – це спонуки й мотиви (жанрові, тематичні, емоційні, гносеологічні, гедоністичні, психологічні, моральні, інтелектуальні, естетичні, терапевтичні) щодо використання медіазасобів і медіатехнологій;

– **змістового** – його обсяг формують поняття й терміни медіаосвіти; відомості стосовно застосування сучасних медіатехнологій у педагогічній практиці; знання небезпек, пов'язаних із неконтрольованою взаємодією з певними видами медіа, а також знання культури спілкування з медіа й за допомогою медіа;

– **процесуального**: його структурують уміння шукати й надавати навчальну інформацію засобами медіа, педагогічно грамотно керувати потоками медіаінформації, створювати навчальні медіапродукти.

Не менш важливою проблемою, аніж виділення медіакомпетентності й окреслення її сутності, треба визнати з'ясування шляхів, способів і засобів її набуття. Звичайно, найефективнішим бачиться уведення в освітню програму підготовки фахівців для розглядуваного ступеня освіти спеціальної навчальної дисципліни (пор. з даними соціологічного опитування «Чи вважаєте ви, що потрібно ввести освіту з медіаграмотності?», проведеного ще 2015 р.: 40 % респодентів дала ствердну відповідь стосовно закладів вищої освіти (цит. за Мокрогуз, 2016, с. 100). Така практика відома не лише зарубіжним вишам. Порівняймо, для прикладу, курс (і навчальний посібник) «Я у медіапросторі» для 1–3 класів загальноосвітньої школі, підготовлений О. Волошенюк, В. Івановим, І. Івановою, А. Кожановою (2018), (такі курси й посібники розроблено й для старшої школи (Мокрогуз, 2016, с. 98–99). У вступі до нього автори наголосили на такому: запропоновані плани-конспекти «стануть у нагоді викладачам цього курсу та вчителям, котрі **мають бажання** (виділення наше – М. Ф., А. Г.) інтегрувати елементи медіаосвіти в навчально-виховний процес початкової школи» (Медіаграмотність, 2018, с. 7).

Виділений фрагмент цитати принципово важливий для нашої розвідки, адже йдеться не про спеціальну дисципліну, мета й завдання якої – розвиток медіакомпетентності майбутнього вчителя початкової школи (кажемо – розвиток, бо певні знання, вміння й навички сформовано в нього ще в період шкільного навчання), а про навчальні предмети, що мають власні стрижневі цілі й завдання, скажімо, предмети філологічного спрямування. Вони теж наділені певними можливостями стосовно підготовки медіаграмотного фахівця, пор. з висновками Національного інституту стратегічних досліджень про оптимальність інтеграції елементів медіаосвіти в наявні предмети й курси, що, окрім іншого, слугуватиме додатковим засобом зв'язку навчального матеріалу з життям (Мокрогуз, 2016, с. 104) також (Баландіна, с. 327; Онкович, 2013, с. 24).

На такий шлях здобуття медіакомпетентності націлює й уже згадувана «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні». Виокремивши серед її форм *медіаосвіту у вищій школі*, укладачі в переліку її завдань виділили не лише підготовку медіапедагогів, медіапсихологів та фахівців для мас-медіа, а й введення «до навчальних програм циклу професійно орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей» медіаосвітніх елементів (предметна професійна медіаосвіта)» (Концепція, 2016).

Успішне розв'язання освітніх завдань на лекціях і практичних заняттях із навчальних дисциплін філологічного циклу (сучасна українська мова, дитяча література, основи культури й техніки мовлення, українська мова (за професійним спрямуванням), рецептивне й комунікативне вивчення мови) на факультеті педагогічної і мистецької освіти з використанням медіа можливе за умови створення відповідних педагогічних умов, заснованих на системі певних принципів, у якій провідна роль належить принципам культуровідповідності (врахування культури суспільства, до якого належить студент), семіотичності (інтенсифікація за допомогою знаково-символічних систем мисленнєвих процесів), суб'єктивності (опора на власний досвід), діяльності (створення власних медіапродуктів), творчості й успіху (розвиток творчої індивідуальності студентів), гуманізації й інтеграції (увага до іншого, повага, взаємодопомога, поєднання теорії з практикою) (Кутькіна, 2006, с. 14). Дотримання їх забезпечує створення педагогічних умов не тільки для формування у студентів мотиву й інтересу до навчального предмета, їхнього когнітивного, соціокультурного, емоційно-вольового зростання, але й для вироблення практичних умінь стосовно володіння медіазасобами та медіатехнологіями. На рис. 1 представлені найважливіші, на наш погляд, із цих умов.

Рис. 1. Базові педагогічні умови розвитку (удосконалення) медіакомпетентності

Наведемо приклади інтеграції медіаосвітніх завдань із мовноосвітніми завданнями і вправами.

1. Відомо, що курс сучасної української мови розпочинає тема «Вступ. Українська мова – мова українського народу, проблеми походження й розвитку» У неї складовим елементом входить питання про українські діалекти та про їхню роль у становленні й розвитку літературної мови. Студентам у ході підготовки до практичного заняття варто порекомендувати, об'єднавшись у групи, виконати завдання зі створення мініпроєкту на одну з тем – «До джерел» та «А як у Вас?». Для першого – скористатися матеріалами про діалектне розмаїття української мови, розміщеними на ютубі; для другого – живим мовленням сільських бабусь і дідусів, що проживають у різних куточках прикарпатського краю.

2. Після вивчення усіх тем про іменник та дієслово як частини мови студентам доцільно запропонувати укласти «Карту знань», на яких зафіксувати найважливіші відомості про кожну з них, не оминаючи й дискусійних моментів.

Продуктивною навчальною дисципліною в контексті розвитку медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи є також курс «Рецептивне й комунікативне вивчення мови», який вивчають здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти. Наведемо вправи, у які інтегровано завдання медіаосвітнього спрямування.

1. Для опанування теми про комунікативну компетентність – колективне завдання «*Колаж думок*». Студенти мають проаналізувати 5-річні випуски журналів «Дивослово», «Початкова школа», «Українська мова і література в школі», виявити статті, у яких ідеться про комунікативну компетентність, зафіксувати їхні основні тези.

2. Під час вивчення теми «Форми мовлення» – вивчити напам'ять запропонований до розгляду монолог. Записати його на власний гаджет, надіслати його однокласникові / однокласниці для аналізу.

3. Під час розгляду питань теми «Структура спілкування як процесу власне комунікації» одне завдань сформульоване так: *Перегляньте фільм Артура Пенна «Та, що створила чудо» / The Miracle Worker (1962, URL: <https://kinokrad.co/282851-sotvorivshaya-chudo.html>). Яких висновків щодо каналів комунікації в процесі його перегляду Ви дійшли? Викладіть свої думки у вигляді короткого есе.*

Інше завдання до цієї теми, що теж сприяє розвитку медіакомпетентності майбутніх учителів, стосується фрагмента твору Романа Іванчука «Шрами на скалі»: *Зіграйте такий діалог. Визначте, хто з ваших однокласників був найпереконливішим? Скориставшись пошуковою системою Інтернет подайте коротку довідку про Петра Карманського та про кафе, де відбувалася дія.*

Кельнерка просвітліла, сперлась ліктями на ляду, втопила вказівні пальчики в ямки на пухкеньких щічках і проспівала солодко:

– Пан Карманський п'є нині на сольо-о? А де ж пан Місьо-о?

Сумовите обличчя клієнта ще більше спохмурніло, він став біля ляди, подивився кельнерці в очі й мовив, коротко зітхнувши:

– Отак, пані Малгосю... Отак.

– Пан Карманський закохався! – вікнула Малгося, закриваючи уста долонькою. – У пана в серці сум?

– Не до жартів, пані Малгосю...

– А поезію вже склали на тен темат?

– Почав... «На межах чорна задума бродить, а хвору душу повив туман... повив туман...».

– Сідайте і складайте, пане Петре: поезія завжди лікувала вас від кохання... А хто вона?

Поет нахилився до кельнерки, прошепотів, і вона знову вискнула, забувши цього разу затулити долонькою рот.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. З наведеного випливає, що в сучасній педагогічній думці (вітчизняній і зарубіжній) великого значення надають медіаосвіті. Зростання її ролі детерміноване широким впровадженням у життя суспільства і школи, зокрема вищої, інформаційно-комунікаційних технологій. Найвагомішим результатом медіаосвіти є медіакомпетентність як складник професійної компетентності. Для її становлення й розвитку найбільше значення мають спеціальні навчальні дисципліни, проте можливості інших навчальних предметів теж не варто недооцінювати.

Перспективи подальших розвідок убачаємо у створенні методичної моделі розвитку медіакомпетентності майбутнього вчителя початкової школи засобами предметів філологічного циклу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Баландина, Н. Ф. (2014). Интеграция медиаобразования в учебные программы по русскому языку. *Педагогичні науки : теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (40), 327 – 335. URL : <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/2204/1/Yntehrasyia%20medyaobrazovanyia.pdf>.

Бибик, С. П., Сютя, Г. М. (2006). *Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання* / За ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо.

Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / За ред. О. А. Дубасенюк (2011). Житомир.

Иванова, Л. А. (2011). Проблема формирования медиакомпетентности будущего учителя назрела и требует обсуждения. *Magister Dixit : електронний науково-педагогічний журнал Восточной Сибири*, 1 (03). URL : <http://md.islu.ru/sites/md.islu.ru/files/rar/ivanova.l.a.0.pdf>.

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) (2016). URL : <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/>.

Кутькіна, О. П. (2006). Педагогические условия формирования медиакомпетентности будущих библиотечно-информационных специалистов: автореф. канд. ... пед. наук: 13.00.08. Барнаул. URL : https://mediaeducation.ucoz.ru/_id/2/249_-2006.pdf

Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя (2018). / За ред. Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ : ЦВП, АУП.

Мокрогуз, А.П. (2016). О внедрении медиаобразования в украинскую школу: практический аспект. *Медиаобразование. Media Education*, 4, 94 – 108.

Онкович, Г. (2013). Медіадидактика вищої школи: український досвід. *Вища освіта України*, 1, 23–29.

Федоров, А. В. (2015). *Медиаобразование: история и теория*. Москва : МОО «Информация для всех».

Шевирьова, І. Г. (2018). Медіа-компетентність як складова професійної компетентності учителя початкових класів. *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph*, 1, 20 – 39. Sandomierz: Izdevnieciba “Baltija Publishing”.

Buckingham, D. (1990). *Key Scholarship in Media Literacy*.

Hart, A. (1998). Introduction: Media Education in the Global Village. In: Hart, A. (Ed.). *Teaching the Media. International Perspectives*, 1 – 21. Mahwah, New Jersey – London: Lawrence Erlbaum Assoc. Publishers.

McMahon, B. (2003). *Relevance and Rigour in Media Education*. Keynote Presentation to the National Media Education Conference. Baltimore.

Potter, W. J. (2001). *Media Literacy*. Thousand Oaks – London : Sage Publication.

UNESCO (2002). The Seville Recommendation. In: *Youth Media Education*. Paris : UNESCO.

Worsnop, C.M. (2004). Media Literacy Through Critical Thinking. *Washington State Office of Superintendent of Public Instruction and NW Center for Excellence in Media Literacy*.

REFERENCES

Balandyna, N. F. (2014). Yntehratsiya medyaobrazovaniya v учебные программы по русскому языку. [Integration of media education into Russian language curricula]. *Pedahohichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 6 (40), 327 – 335. URL : <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/2204/1/Yntehratsiya%20medyaobrazovaniya.pdf> [in Russian]

Bybyk, S. P., Siuta, H. M. (2006). *Slovyk inshomovnykh sliv : tlumachennia, slovtvorennia ta slovovzhyvannia*. [Dictionary of foreign words: interpretation, word formation and word usage]. Kharkiv : Folio [in Ukrainian]

Dubaseniuk, O. A. (Ed.). (2011). *Profesiina pedahohichna osvita: kompetentnisnyi pidkhdid: monohrafiia*. [Professional pedagogical education : competence approach : monograph]. Zhytomyr. [in Ukrainian]

Ivanova. L. A. (2011). Problema formirovaniya mediakompetentnosti budushchego uchitelya nazrela i trebueta obsuzhdeniya. [The problem of forming the media competence of the future teacher is ripe and requires discussion]. *Magister Dixit : elektronny nauchno-pedagogicheskiy zhurnal Vostochnoy Sibiri – Magister Dixit: electronic scientific and pedagogical journal of Eastern Siberia, 1 (03)*. [in Russian]

Kontsepsiia vprovadzhenia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) – The concept of introducing media education in Ukraine (new edition) (2016). URL : https://ms_detector_media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzheniya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/ [in Ukrainian]

Kutkina, O. P. (2006). *Pedahohycheskye usloviya formyrovaniya medyakompetentnosti budushchykh byblyotечно-ynformatsyonnykh spetsyalystov*. [Pedagogical conditions for the formation of media competence of future library and information specialists]. (Extended abstract of Doctors thesis). Barnaul. URL : https://mediaeducation.ucoz.ru/_ld/2/249.-2006.pdf [in Russian]

Mediahramotnist u pochatkovii shkoli: posibnyk dlia vchytelia. (2018). [Media literacy in primary school: a guide for teachers] / Za red. Volosheniuk O. V., Ivanova I. B. Kyiv : TsVP, AUP. [in Ukrainian]

Mokrohuz, A.P. (2016). O vnedrenii mediaobrazovaniya v ukrainskuyu shkolu: prakticheskij aspekt. [On the introduction of media education in the Ukrainian school: a practical aspect]. *Mediaobrazovanie. Media Education – Media education. Media Education, 4*, 94 – 108. [in Russian]

Onkovych, H. (2013). *Mediadyaktyka vyshchoi shkoly: ukrainskyi dosvid* [Media didactics of higher school : Ukrainian experience]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education in Ukraine, 1*, 23–29. [in Ukrainian]

Fedorov, A. V. (2015). *Mediaobrazovanie: istoriya i teoriya* [Media education: history and theory]. Moscow : MOO «Information for all». [in Ukrainian]

Shevyrova, I. H. (2018). Media-kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti uchytelia pochatkovykh klasiv. [Media competence is like a warehouse of professional competence of a teacher of cob classes]. *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph, 1*, 20 – 39. Sandomierz : Izdevnieciba “Baltija Publishing” [in Ukrainian]